

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ

Σειρά σεμιναρίων «Οι εκπαιδευτικοί μιλούν
για το έργο τους»

Διαχείριση συγκρούσεων στο σχολικό
περιβάλλον

.... ή μήπως όχι;

Αθανασίου Μαρίνα, Φιλολόγος,
ΜΑ Εκπαιδευτική Ηγεσία

Σχολ. Χρον. 2018-2019

Δομή παρουσίασης

ΜΕΡΟΣ Α'

- Εισαγωγή
- Μορφές παραβατικής συμπεριφοράς
- Αιτίες παραβατικής συμπεριφοράς
- Στυλ διαχείρισης συγκρούσεων
- Τεχνικές αποκλιμάκωσης της επιθετικής συμπεριφοράς

ΜΕΡΟΣ Β'

- Καλές πρακτικές (μελέτες περίπτωσης, ταινία, συζήτηση)

[Freedom.Writers.2007.1080p.BrRip.x264.YIFY.mp4](#)

Οι συγκρούσεις αποτελούν μέρος της ζωής μας!

Κάποιες φορές επιχειρούμε να τις αποφύγουμε, αλλά δεν μπορούμε να τις εξαλείψουμε.

Σε περίπτωση σύγκρουσης ούτε η επίθεση, ούτε η φυγή δίνουν τη λύση. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι επικοινωνίας, ώστε ο καθένας μας να βγαίνει νικητής από κάθε σύγκρουση.

Η εμπειρία, αλλά και η ιστορία δείχνουν ότι η βία γεννά συχνά μίσος, επιθυμία εκδίκησης, καταστροφές, οι οποίες αφήνουν σημάδια σε όλους τους εμπλεκόμενους είτε είναι θύματα είτε είναι θύτες.

Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σχετική
έξαρση στα φαινόμενα βίας, βανδαλισμών και
επιθετικής συμπεριφοράς στο σχολικό χώρο.

Τα φαινόμενα αυτά έχουν σοβαρές
επιπτώσεις στη σωματική, ψυχική και
κοινωνική υγεία των μαθητών, των
εκπαιδευτικών, στην εκπαιδευτική διαδικασία
και επαγγελματική σταδιοδρομία των
μαθητών.

Μορφές παραβατικής συμπεριφοράς

1. Βίαη επιθετική συμπεριφορά προς συμμαθητές

- ❖ Σωματική βία
- ❖ Ψυχολογική – συναισθηματική βία
- ❖ Σεξουαλικός εκφοβισμός
- ❖ Ηλεκτρονική βία

2. Απείθεια προς τους κανόνες της σχολικής ζωής

- ❖ Σιόπιμη αργοπορία κατά την προσέλευση στο σχολείο
- ❖ Παρενόχληση συμμαθητών
- ❖ Κάπνισμα στο χώρο του σχολείου
- ❖ Απομάκρυνση από το χώρο του σχολείου χωρίς άδεια

3. Κλοπές

4. Καταστροφές στο χώρο του σχολείου

5. Χρήση ουσιών

6. Διαταρακτική συμπεριφορά στην τάξη

- ❖ Δεν ζητούν τον λόγο για να παρέμβουν στο μάθημα, αλλά «πετάγονται», συνήθως για να προκαλέσουν αναστάτωση με άσχετα για το μάθημα θέματα.
- ❖ Αρχίζουν να συζητούν μεγαλόφωνα με τους γύρω τους για εκτός μαθήματος θέματα.
- ❖ Ενοχλούν τους διπλανούς με θορύβους, πειράγματα, μορφασμούς κ.ά.
- ❖ Κάνουν χρήση του κινητού τους τηλεφώνου κατά την ώρα του μαθήματος.

-
- ❖ Διακόπτουν τους άλλους όταν μιλούν.
 - ❖ Πετάνε μικροαντικείμενα στους άλλους.
 - ❖ Δε συνεργάζονται στο πλαίσιο των ομαδικών εργασιών και παρενοχλούν τα άλλα μέλη της ομάδας.
 - ❖ Έρχονται καθυστερημένοι στο μάθημα, εγκαταλείπουν χωρίς άδεια το θρανίο και περιφέρονται άσκοπα στην τάξη ή εξέρχονται από αυτή χωρίς άδεια από τον διδάσκοντα.
 - ❖ Αδιαφορούν προς τις οδηγίες του διδάσκοντος.
 - ❖ Συμπεριφέρονται με αυθάδεια προς τους διδάσκοντες, όταν τους γίνονται συστάσεις, και με ύβρεις προς τους συμμαθητές τους, όταν εκείνοι εκδηλώνουν τη δυσφορία τους για τη συμπεριφορά τους.

Αιτίες παραβατικής συμπεριφοράς

- Μαθησιακές δυσκολίες
- Οικογενειακό περιβάλλον

Βιώνουν ένα αρνητικό κλίμα στο οικογενειακό περιβάλλον, αδυνατούν να αφοσιωθούν απερίσπαστοι στους μαθησιακούς στόχους του σχολείου, το οποίο λειτουργεί ως χώρος εκτόνωσης της συσσωρευμένης ψυχικής έντασης.

Παιδιά που κακοποιήθηκαν, παραμελήθηκαν ή συμβίωσαν με γονείς, που οι ίδιοι είχαν παρεικλίνουσα συμπεριφορά, το πιο πιθανό είναι να γίνουν τα ίδια δράστες, αφού πέρασαν από το στάδιο του θύματος.

- Σχέσεις των μαθητών αυτών με τους συμμαθητές τους

- **Εκπαιδευτικοί**

«ελλιπής επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς»

Παρουσιάζουν διαταρακτική συμπεριφορά στην τάξη ως αποτέλεσμα της «κακής» σχέσης με κάποιους εκπαιδευτικούς.

Στυλ διαχείρισης συγκρούσεων

Επιθυμία των μερών να ικανοποιηθούν τα
συμφέροντά τους
(κατηγορηματική – assertive)

Επιθυμία των μερών να ικανοποιηθούν τα
συμφέροντα των άλλων
(συνεργατικότητα)

συμβιβάζομαι
συγκαλύπτω
αποφεύγω
ανταγωνίζομαι
ή
συνεργάζομαι;

Η απόφαση είναι δική μου!

Προτάσεις

Ο εκπαιδευτικός καλείται να είναι σε θέση να ρυθμίζει ένα απορρυθμισμένο κλίμα στην τάξη, να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις συγκρούσεις, να κατευνάζει την επιθετικότητα και να δημιουργεί ένα επικοινωνιακό κλίμα μέσα στην τάξη, τέτοιο που να του επιτρέπει να εκτυλίσσει το ρόλο του και να επιτύχει τους στόχους του.

Προϋποθέσεις

- ❖ Να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί εμπιστοσύνη στην ικανότητα τους να χειρίζονται την ανομοιομορφία των μαθητικών συμπεριφορών.
- ❖ Να επικοινωνούν άνετα με μαθητές διαφορετικού ψυχοκοινωνικού επιπέδου από το δικό τους.
- ❖ Να χρησιμοποιούν μέσω της μαθησιακής διαδικασίας στρατηγικές αποτελεσματικής διαχείρισης αρνητικών μορφών συμπεριφοράς (Kounin, 1990).

Τεχνικές αποκλιμάκωσης της επιθετικής συμπεριφοράς

- Ο πρωταρχικός στόχος της αποκλιμάκωσης της επιθετικής συμπεριφοράς είναι να μειωθεί το επίπεδο της διέγερσης, ώστε να καταστεί δυνατή η συζήτηση.
- Σ' αυτή τη φάση, είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να φαίνεται επικεντρωμένος και ήρεμος ακόμη και όταν δεν αισθάνεται έτσι.
- Ειδικότερα, όταν παρεμβαίνουν οι εκπαιδευτικοί σε επεισόδια επιθετικότητας στην τάξη ή γενικότερα στο σχολείο, θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα παρακάτω:

-
- **1. ΝΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΟΥΝ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΣ**
 - Να φαίνονται ήρεμοι, επικεντρωμένοι και με αυτοπεποίθηση. Αυτό θα βοηθήσει τους πάντες να μείνουν ήρεμοι.
 - Να χρησιμοποιήσουν έναν χαμηλό τόνο φωνής.
 - Να μην κρατούν αμυντική στάση, σε περίπτωση που τα υβριστικά σχόλια ή οι προσβολές απευθύνονται σε αυτούς.
 - Εάν αισθάνονται ότι χάνουν τον έλεγχο, να καλέσουν έναν συνάδελφό τους για υποστήριξη.

2. ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΗΣΟΥΝ ΤΗ ΜΗ ΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Να αφήσουν επιπλέον φυσικό χώρο ανάμεσα σ' αυτούς και τον επιτιθέμενο μαθητή. Ο θυμός και η διέγερση μπορεί να καλύψει τον επιπλέον χώρο ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή
- Να διατηρήσουν συνεχή οπτική επαφή
- Να μην δείχνουν και μην κουνούν το δάχτυλό τους
- Να μην αγγίζουν τον επιτιθέμενο μαθητή, καθώς η φυσική επαφή θα μπορούσε εύκολα να παρερμηνευθεί ως εχθρική ή απειλητική.

3. ΝΑ ΑΠΟΚΛΙΜΑΚΩΣΟΥΝ ΤΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

- Να μην φωνάζουν όταν ένας μαθητής ουρλιάζει. Στόχος είναι να φτάσει η διέγερση σ' ένα κατώτερο επίπεδο. Επομένως, καλό είναι να περιμένει ο εκπαιδευτικός μέχρι να πάρει μια ανάσα ο μαθητής και μετά να του μιλήσει ήρεμα
- Να εξηγήσουν τα όρια και τους κανόνες με έναν ευθύ, σταθερό τόνο φωνής, αλλά πάντα με σεβασμό
- Να δώσουν τις συνέπειες της ανάρμοστης συμπεριφοράς, χωρίς απειλές ή θυμό
- Να προτείνουν τρόπους, για να λυθεί η αντιπαράθεση

Πρακτικά

□ Η γνωριμία με τον «Άλλο» ➡ άρση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων (αποφυγή διακρίσεων) ➡ απόκτηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης ➡ επικοινωνία ➡ διάθεση και ικανότητα για εποικοδομητική συνεργασία

□ Δυνατότητα έκφρασης των μαθητών

Freedom.Writers.2007.1080p.BrRip.x264.YIFY.mp4

- ❑ Ανάθεση δραστηριότητας στους μαθητές, όταν επιθυμούμε να τους αποσπάσουμε την προσοχή από κάτι με το οποίο ασχολούνται και ενδέχεται να οδηγήσει σε σύγκρουση
- ❑ Αποδοχή της προσωπικότητας του μαθητή, αναγνώρισή της και διαχωρισμός της από τη μη επιτρεπτή συμπεριφορά, κυρίως όταν ο εκπαιδευτικός βρίσκεται ενώπιον ενός παραπτώματος και καλείται να επιβάλει παιδαγωγικό μέτρο, το οποίο θα πρέπει να είναι δίκαιο, δηλαδή ανάλογο με το σφάλμα και να επιβάλλεται σε όλους με την ίδια μορφή. Το παιδαγωγικό μέτρο πρέπει να λειτουργεί ως επανόρθωση.

□ Είναι σημαντικό όλοι οι μαθητές να αισθάνονται ότι ανήκουν κάπου (Μυλωνάκου-Κεκέ, 2014). Αυτό σημαίνει ότι η σχολική τάξη πρέπει να προωθεί μια ατμόσφαιρα κοινωνικής ένταξης. Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να ευαισθητοποιήσουν τους μαθητές και να συμβάλλουν στην επέκταση των γνώσεων των μαθητών για τη διαφορετικότητα, εκθέτοντάς τους σε πρότυπα μέσω της λογοτεχνίας.

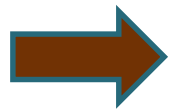
□ Ενσυναίσθηση

[Freedom.Writers.2007.1080p.BrRip.x264.YIFY.mp4](#)

❑ Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών

Σε πολλές περιπτώσεις η παραβατική συμπεριφορά υποκρύπτει χαμηλή αυτοεκτίμηση. Στην εφηβική ηλικία η αυτοεκτίμηση είναι ένα εξαιρετικά εύπλαστο μέγεθος. Κάθε νέα εμπειρία ανάλογα με τη δυναμική της ενδυναμώνει ή αποδυναμώνει σχετικά εύκολα την αυτοεκτίμηση του μαθητή.

Πιο συγκεκριμένα, ο ανταγωνισμός μπορεί να δημιουργήσει σε κάποιον μαθητή, ο οποίος δεν επιτυγχάνει σε κάποιες δραστηριότητες στην τάξη, το συναίσθημα ότι δεν θα καταφέρει ποτέ κάτι σημαντικό. Ένα τέτοιο συναίσθημα μπορεί να προκαλέσει απελπισία και ένα κίνητρο για παραβατική συμπεριφορά.

Κάθε είδους προσέγγιση των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς, είτε αφορά τη διδακτική πράξη, είτε αφορά τη διαπροσωπική σχέση, που στοχεύει στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους ενισχύει το παιδαγωγικό κλίμα και προλαμβάνει δυσάρεστες καταστάσεις.

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προωθούν στην τάξη τις θετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών, με την εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας, όπως η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση, ώστε να εργάζονται οι μαθητές σε ομάδες για να επιτύχουν κοινούς μαθησιακούς στόχους. Το μάθημα αυτής της μορφής αποβάλλει καταστάσεις αδιαφορίας και έλλειψης συμμετοχής.

- Τέτοιες στρατηγικές μπορούν να δημιουργήσουν θετικά συναισθήματα στους μαθητές, καθώς συμβάλλουν στην ένταξη μαθητών μειονοτήτων, με μεταναστευτική βιογραφία, από διάφορα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα και νεοεισερχόμενων παιδιών στο σχολείο. Επίσης, αυτός ο τρόπος εργασίας των μαθητών θα ενισχύσει αξίες όπως η δέσμευση στην ομάδα, η ευθύνη για συνεισφορά στην εργασία των συνεργατών, ο σεβασμός στις προσπάθειες των άλλων, η ένταξη, και η αποδοχή της διαφορετικότητας

[Freedom.Writers.2007.1080p.BrRip.x264.YIFY.mp4](#)

- ❑ Αναγνώριση των λειτουργικών και δυσλειτουργικών τρόπων επικοινωνίας με τους μαθητές
- ❑ Ενίσχυση της ικανότητας των μαθητών να νοηματοδοτούν τις προθέσεις και τις πράξεις τους

❑ Σχέση σχολείου – οικογένειας

Πλήθος ερευνητικών δεδομένων υποστηρίζουν ότι η συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλει στον περιορισμό των προβλημάτων συμπεριφοράς των παιδιών στο σχολείο, στη μείωση των συγκρούσεων και στην αύξηση των κινήτρων για σχολική σταδιοδρομία (Drake, 1995, McNeal, 2001).

Η στενή επικοινωνία με τους γονείς στο πλαίσιο της ενημέρωσης οδηγεί στην αποφυγή από την πλευρά τους συμπεριφορών που ενδέχεται να ενισχύσουν τη βίαιη συμπεριφορά των παιδιών.

Η θετική σχέση των μαθητών με ενήλικες που είναι διαθέσιμοι να βοηθήσουν, όταν τους χρειάζονται τα παιδιά, αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα για την αντιμετώπιση των συγκρουσιακών καταστάσεων (Χηνάς & Χρυσafίδης, 2000).

1. Ανάπτυξη ενός κλίματος εμπιστοσύνης, θετικής στάσης για να απαλλάξουμε τους γονείς από το φόβο που βιώνουν γιατί νιώθουν υπεύθυνοι και αναμένουν κριτική, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που τα παιδιά τους αντιμετωπίζουν δυσκολίες μάθησης ή παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς.

2. Ενημέρωση των γονέων για τη σχολική καριέρα των παιδιών με σαφήνεια και εκκινώντας πάντοτε από τα «δυνατά» σημεία του μαθητή.

3. Αξιολόγηση των αντικειμενικών συνθηκών της ζωής της οικογένειας με διακριτικό τρόπο, ώστε να έχει τη δυνατότητα ο εκπαιδευτικός να εντοπίσει δυσχέρειες και να αξιολογήσει αν οι γονείς μπορούν και πώς να φέρουν εις πέρας τυχόν προτεινόμενες στρατηγικές για την επίλυση κάποιων προβλημάτων των παιδιών.

[Freedom.Writers.2007.1080p.BrRip.x264.YIFY.mp4](#)

-
- ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Εν κατακλείδι

Οι συγκρούσεις δεν είναι ένας αγώνας που πρέπει να κερδίσουμε, αλλά ένα ζήτημα που πρέπει να διαχειριστούμε και να επιλύσουμε (Γαλίτη, 1998). Όλοι οι άνθρωποι κρύβουν μέσα τους μια μικρή ιδιαιτερότητα όπως λέει ο Οδυσσέας Ελύτης. Ο αγώνας στη ζωή γίνεται για να ανακαλύψουμε αυτή τη μικρή ιδιαιτερότητα. Έτσι και την ανακαλύψουμε και την ικανοποιήσουμε, έχουμε κερδίσει τα πάντα. Αυτό που χρειάζεται είναι να δοθεί το «ένανσμα» για να αφυπνιστεί αυτή η ιδιαιτερότητα και να αξιοποιηθεί προς όφελος όλων μας.

Και αυτό δεν κερδίζεται ούτε αποδεικνύεται από το αξίωμα κανενός, αλλά κατακτάται, μέσα από διαδικασίες που στηρίζονται στη σύνεση, την ειλικρίνεια και την ουσιαστική παιδεία. Κανένας δε διεκδικεί το αλάθητο και όλοι έχουν δικαίωμα στην κριτική και στην αμφισβήτηση, αρκεί αυτά να στηρίζονται σε ορθά δομημένη λογική επιχειρηματολογία, αλλά και γνώση αφού μέσα από αμφισβητήσεις, έχουν συντελεστεί τεράστια βήματα στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας !

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- ✓ **Ανδρέου, Α. & Μαντζούφας, Π.** (1999). *Θέματα Οργάνωσης και Διοίκησης της Εκπαίδευσης και της Σχολικής Μονάδας*. Αθήνα: εκδ. Λιβάνη
- ✓ **Βασιλειάδου, Π.** (2009). Η θεωρητική προσέγγιση των συγκρούσεων και η διαχείρισή τους. Στα πρακτικά του 12^{ου} συνεδρίου *Διαπολιτισμική εκπαίδευση – Μετανάστευση - Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας*. Επιμ. Π. Γεωργογιάννης, (1) 127-136, Πάτρα.
- ✓ **Γαλίτη, Π.** (1998). *Συμβουλευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: δακτυλόγραφο
- ✓ **Ματσαγγούρας, Η.** (2003). *Η σχολική τάξη*. Αθήνα
- ✓ **Μυλωνάκου-Κεκέ, Η.** (2014). Κοινωνικοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις του εκφοβισμού στο ελληνικό σχολικό περιβάλλον [Social Pedagogical Approaches to Bullying in the Greek School Environment]. 1st Scientific International Conference of European Anti-bullying Network (EAN) “Bullying and Cyber-bullying across Europe”. Athens, 11–13 June.

- ✓ **Νικολάου, Γ.**(2005). *Διαπολιτισμική διδακτική*. Αθήνα: ελληνικά γράμματα.
- ✓ **Πιλήσης Θ.** (2009). Πρόληψη και διαχείριση των συγκρούσεων στη σχολική κοινότητα. Η ανάγκη για ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης και των κοινωνικών δεξιοτήτων. Στα πρακτικά του 12^{ου} συνεδρίου *Διαπολιτισμική εκπαίδευση – Μετανάστευση - Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας*. Επιμ. Π. Γεωργογιάννης, (1) 113-120, Πάτρα.
- ✓ **Σαΐτης, Χ.** (2002). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ατραπός.
- ✓ **Χηνάς, Π. & Χρυσafiδης, Κ.** (2000). Επιθετικότητα στο σχολείο: Προτάσεις για πρόληψη και αντιμετώπιση. ΥΠΕΠΘ 2000.
<http://www.pischools.gr/download/lessons/social/entypa/epithet1.pdf>

Ξενογλώσση

- ✓ **Hoy, W.K., Miskel, C. G.** (2005). *Educational Administration (7th ed.)*. New York: McGraw-Hill.
- ✓ **Kounin, S.** (1990). *Discipline and Group Management in Classrooms*. ed. Rinehart, New York.
- ✓ **Drake, D. Et al.** (1995). 'Using the Comer model for home-school connections', *The Creating House*. 68(5). 313-317

!!! *The freedom writers diary (film)*